

Форіс Ю.Б.

ПОНЯТТЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОГО ПРАВА

Проблемам правового регулювання судово-експертної діяльності приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні вчені Т.В. Авер'янова, І.А. Алієв, Р.С. Белкін, А.І. Вінберг і Н.Т. Малаховська, В.Г. Гончаренко, А.В. Дулов, Н.І. Клименко, В.Я. Колдин, М.Я. Сегай та інші.

Оптимізація судово-експертної діяльності шляхом нормативно-правового регулювання видається нагальною проблемою сучасності.

В.Я. Колдін запропонував регламентувати експертну діяльність взагалі, включаючи до неї всі види експертних досліджень, висновки яких необхідні для прийняття «правових та управлінських рішень» [1].

М.Я. Сегай запропонував виділити окремий блок завдань судової експертології: правові засади судово-експертної діяльності [2]. В рамках цієї наукової концепції з'явилася ідея про виокремлення галузі судово-експертного права, висунута Ю.Б. Форіс ще у 2003 році [3], і підтримана деякими вітчизняними та зарубіжними вченими [4, 5, 6, 7, 8].

Доцільним вважаємо викласти концепцію судово-експертного права як окремої галузі права і законодавства.

Судово-експертне право не є класичною галуззю права. Воно сформувалося відносно недавно в результаті необхідності врегулювання специфічних відносин, що виникають у зв'язку із судово-експертною діяльністю.

Судово-експертне право за своєю природою має вважатися комплексною галуззю права. На відміну від основних (класичних) галузей права, які формуються за предметом правового регулювання (тобто сферою однорідних відносин), комплексні – формуються за такою підставою (ознакою), як об'єкт правового впливу [9]. Таким **об'єктом** є судово-експертна діяльність, що розглядається як цілісне утворення, яке для свого функціонування вимагає регулювання її окремими нормами різних галузей права у комплексі.

Комплексний характер судово-експертного права впливає на характер співвідношення цієї підгалузі з іншими галузями права. З кожної класичної галузі права судово-експертне право відбирає відповідні правові норми, що прямо або опосередковано регулюють відносини, які складаються у зв'язку із судово-експертною діяльністю.

Одночасно судово-експертне право можна розглядати і як комплексну галузь законодавства, тобто як систему правових норм, що регулюють судово-експертну діяльність – діяльність держави, юридичних і фізичних осіб із забезпечення правосуддя незалежною, об'єктивною і кваліфікованою експертизою, здійснюваною професійними (атестованими) судовими експертами [2]. Вказана система правових норм міститься в нормативних актах різної юридичної сили (кодекси, закони, підзаконні нормативно-правові акти до локальних включно), створюючи тим самим своєрідний нормативний масив.

Судово-експертне право фактично утворилося на основі галузей

цивільного, адміністративного і трудового матеріального права, а також кримінального, цивільного, господарського, адміністративного процесуального права. Але, правовідносини, що є його предметом, у процесі розвитку набувають все більше специфічних рис. Судово-експертні відносини за своїм змістом і порядком регулювання суттєво відрізняються від галузевих, зокрема, адміністративно-правових. Вони є іноді нормативно-врегульованими (нормами матеріального або процесуального права), а в деяких випадках договірними.

Якщо ретельно проаналізувати підзаконні нормативно-правові акти про відповідність їх одночасно засадам процесуального, цивільного, адміністративного, господарського і трудового права, то виявиться, що якщо певна стаття, пункт, підпункт тощо відповідають засадам однієї галузі права, то не відповідають засадам іншої, і одночасно відповідають лише одній певній галузі, хоча регулюють суспільні відносини, що знаходяться в «місці перетину» зазначених галузей права.

Відокремлюючи певні норми від «материнських» галузей, без урахування визначених законом засад здійснення судово-експертної діяльності, не можна побудувати цілісну внутрішньо несуперечливу систему норм, що регулюють відносини в процесі здійснення (чи які пов'язані зі здійсненням) судово-експертної діяльності. У цієї діяльності є власні, визначені законом, принципи, котрим не повинні суперечити окремі, регулюючі її норми. Тому вбачається доцільним додатково провести розмежування галузі судово-експертного права від інших суміжних галузей на підставі специфічної системи принципів судово-експертної діяльності.

Судово-експертне право, як і будь-яка інша галузь права, не є простою сукупністю норм, що регулюють відносини певного виду. Всі норми взаємопов'язані й формують систему із більш-менш чіткою внутрішньою структурою і внутрішнім поділом.

Пропонується визначити **судово-експертне право** як систему загальнообов'язкових комплексних норм (правил), що регулюють відносини у сфері зайняття судово-експертною діяльністю, встановлюються і охороняються державою.

Бажаною була би кодифікація цих норм, тобто створення не тільки Закону України «Про судово-експертну діяльність», а взагалі єдиного Кодексу судово-експертного права, в який включити всі норми різних галузей права, закони та деякі норми підзаконних нормативно-правових актів. Зокрема, врегулювати засади проведення судових експертиз в різних видах процесу, можливість дистанційного допиту судового експерта [10] тощо.

Список використаних джерел

1. Колдин В.Я. Экспертиза в управлении и праве / В.Я. Колдин // Вісник Луганського інституту внутрішніх справ. – 2000. – №3.
2. Сегай М.Я. Судебная экспертология: объект, предмет, природа и система науки / М.Я. Сегай // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – Вип. 3. – Харків: Право, 2003. – С. 25.

3. Форис Ю.Б. О формировании судебно-экспертного права: постановка проблемы / Ю.Б. Форис // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – Вип. 3. – Харків: Право, 2003. – С. 45.

4. Клименко Н.І. Судова експертологія: курс лекцій / Н.І. Клименко // К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007. – 528 с.

5. Вараксин В.И. Судебно-экспертное право. Этапы становления / В.И. Вараксин, С.А. Смирнова // Вестник криминалистики / Отв. ред. А.Г. Филиппов. – Вып. 1 (13). – М.: Спарк, 2005. – С. 76.

6. Плешаков С.М. К вопросу о возникновении судебно-экспертного права / С.М. Плешаков // Научные труды. Российская академия юридических наук. – Вып. 9: В 3 т. Т. 3. – М.: Юрист, 2009. – С. 1146-1149.

7. Нестеров А.В. Экспертика: общая теория экспертизы. – М.: Типография НИУ ВШЭ, 2014. – 261 с.

8. Сорокотягина Д.А. Судебная экспертиза: Учебное пособие / Д.А. Сорокотягина, И.Н. Сорокотягин. // Ростов н/Д.: Феникс, 2006. – 336 с.

9. Старцев О.В. Підприємницьке право: Навчальний посібник. – Київ: Істина, 2006. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/PP/01-1.htm>.

10. Клименко Н.І. Допит експерта і проведення деяких видів експертиз у режимі відео конференції / Н.І. Клименко // Науковці та практики зібралися за круглим столом, щоб обговорити проблеми експертної практики. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://dnдекc.mvs.gov.ua/?p=2516>.

Фурман Я.В.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА ПРИ ПРОВЕДЕННІ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Розглядаючи проблеми критеріїв оцінки творів мистецтва, необхідно зосередити увагу на аналізі основних принципів експертизи пам'яток культури – об'єктивності, історизму, всебічності і комплектності. Від найдавніших часів і до останніх століть мистецтвознавці, що брали на себе право визначення авторства якого-небудь предмета, ґрунтувалися у своїх висновках на аналізі якихось художніх ознак і накопичених знань, частина з яких була вирішальною. Для завершення свого дослідження експерт знаходить, на свій погляд, безперечні й об'єктивні аргументи, що надають можливість дійти висновку: об'єкт дослідження є роботою конкретного майстра або фальсифікацією. Аналогічна позиція і багатьох сучасних експертів.

Осмислення предметної культури здійснювалося людством на різних рівнях і в різних площинах, починаючи з філософських екскурсів мислителів античності, що порушували питання співвідношення утилітарності й краси, і завершуючи численними спробами практиків предметної творчості установити фактори, що визначають зміст і форму речей, намітити принципи створення цих об'єктів, вимоги до них і т.ін.

Сьогодні проблема оцінювання творів мистецтва не зводиться до